

Osvježeni židovski monoteizam u “priči” od Crkve do obnovljene Zemlje

Bog Sveti Duh se objavljuje u Crkvi

Treća “priča” ili meganarativ obuhvaća razdoblje od osnivanja Crkve do obnovljene Zemlje. U njoj Bog Sveti Duh nastavlja osvježavati židovski monoteizam po uzoru na Isusa. Kao što je to bio slučaj u prethodne dvije priče, gdje se objavio Jahve, Bog Abrahama, Izaka i Jakova, i Bog Isus Krist, i Bog Sveti Duh se objavljuje u povijesti spasenja. Fernando Canale piše: “Otkrivenje Svetoga Duha kao božanske Osobe postalo je moguće i potrebno tek nakon povijesnog otkrivenja Isusa Krista kao Boga.”¹ “To što se otkrivenje Svetoga Duha kao treće Osobe Božanstva javlja nakon otkrivenja Sina i Oca, ne znači da je On manje važan ili da je u spasiteljske aktivnosti bio uključen tek od trenutka svojega otkrivanja.”² Postupnost objave Trojednoga Boga prilagodena je povijesnim prilikama u kojima se nalazi čovječanstvo, i čovjekovim mogućnostima prihvaćanja Božje spasiteljske objave. Bog se nikad ne objavljuje objavljujućim radi, ili ne daje nam informaciju o sebi da bismo eto znali nešto o Njemu. Svako upoznavanje s Njim ima spasonosni karakter.³

Treća “priča” počinje na Pedeseticu

Dobro je poznato da biblijska knjiga Djela apostolska opisuje radanje Crkve kroz spasonosno djelovanje Svetoga Duha. Nakon uskrsnuća Isus se družio sa svojim sljedbenicima četrdeset dana i ukazivao im na Božje kraljevstvo koje se ostvaruje na Zemlji. Isus je isticao duhovne vrijednosti jer im je najavio “krštenje Duhom”, ali ipak posljednje pitanje koje Mu učenici upućuju bilo je: “Gospodine, hoćeš li sada obnoviti kraljevstvo u Izraelu?” (Djela 1,6)

Ovo nerazumijevanje naravi Božje vladavine nije ništa novo za učenike. Sve vrijeme boravka s Isusom oni su shvaćali Njegovu misiju na svjetovan način. Sada ih je Isus mogao prekoriti zbog duhovnog sljepila, ali Njegove su namjere oduvijek bile spasiti, a ne osuditi (Ivan 3,17). Isus im odgovara: *Da, došao sam obnoviti kraljevstvo Izraelovo i cijeli svijet, ali ne na način kako vi to zamišljate.* Naime, “primit ćete snagu pošto Duh Sveti dođe na vas, pa ćete mi biti svjedoci ... sve do kraja zemlje.” (Djela 1,8) Obećanje Duha bile su posljednje riječi koje im je Isus uputio. Isus je uzašao na nebo, a dva su im čovjeka u bijelom objašnjavala što se događa.

Deset dana u gornjoj sobi

Nakon Isusova uzašašća svi su se učenici, nabrojani poimence, okupili u gornjoj sobi zajedno s Isusovom majkom Marijom, Njegovom braćom i još nekim ženama. Tu su navraćali redovito deset dana sve do Pedesetnice ili Duhova. Ključna misao u ovom opisu je zapis: “Svi su ovi bili jednodušno ustrajni u molitvi...” (Djela 1,14) Čime je odisalo ovo okupljanje u gornjoj sobi? Odgovor je očit: *jednodušnošću i ustrajnom molitvom.* Kako je izgledala ta ustrajna molitva i jednodušnost među apostolima? Molili su se oni i prije, i to zajedno s Isusom. Molili su i molitvu *Oče naš*, koju ih je učio Isus. Po čemu je onda ova molitva bila drukčija? Ovog se puta molilo u poniznosti, ciljano, za slogu i međusobno prihvaćanje. Ranije su se Isusovi učenici molili i svadali istodobno, što zasigurno ne ide zajedno.

Bez obzira što im je Isus bio Učitelj, učenici su se često sporili oko položaja, a kad su sinovi Zebedejevi Ivan i Jakov

pozvali svoju majku da im kod Isusa isходи prva mjesta, “ostala desetorica razgnjeve se na dva brata”. (Matej 20,24; Marko 10,35) Čak i na posljednjoj večeri “nasta među njima prepirka tko bi od njih bio najveći”. (Luka 22,24) Juda je bio zauzet ugovaranjem izdaje, a Petar je zadovoljan sjedio i mislio kako njemu, najzrelijem i najiskusnijem, pripada čelno mjesto u kraljevstvu koje će Mesija Isus osnovati.

Međutim, Petar je i prije izdaje pokazao svoje pravo lice. Kad je na Maslinskoj gori Isus posljednji puta opominjao učenike i rekao: “Svi ćete se vi još ove noći sablazniti o mene. Ta pisano je: ‘Udarit će pastira i stado će se razbjeći.’” (Matej 26,31) – Petar se uvrijedio i gnjevno izjavio: “Ako se i svi sablazne o tebe, ja se nikada neću!” (Matej 26,33) – unatoč tome što je Isus naveo mesijansko proročanstvo iz Zaharije 13,7. Umjesto da više cijeni što Isus kaže i da shvati što je stari prorok najavio o događajima u kojima sada sudjeluje, Petar se očito smatrao upućenijim i od Isusa i mudrijim od starog proroka. Isus ne kori Petra, već samo još podrobnije opisuje što će mu se uskoro dogoditi te spominje tri odricanja prije pjevanja pijetla. Petar je sada bio stvarno ljutit i povrijeđen, pa onako zajapuren gotovo više i unosi se Isusu u lice: “Ma kad bih morao s tobom i umrijeti, sigurno te ne bih zatajio.” (Matej 26,35) Nakon ove teatralne geste i ostali učenici su kao papige ponavljali Petrove riječi. Ali za samo nekoliko sati Petar se odrekao Isusa tri puta, i nakon toga je gorko plakao potpuno satrven. Ellen G. White gotovo psihološki opisuje Petrovo ponašanje:

“Kad je Petar rekao da će slijediti svoga Gospodina i u tamnici i u smrti, on je to mislio svakom riječi koju je izrekao;

ali nije poznavao sebe. U njegovom srcu bili su skriveni elementi zla koje će okolnosti probuditi u život. ... Spasitelj je u njemu vidio samoljublje i samopouzdanje koje će nadvladati čak i njegovu ljubav prema Kristu. U njegovom iskustvu otkrilo se mnogo slabosti, nesvladana grijeha, bezbrižnosti duha, neposvećene naravi, nesmotrena ulaženja u kušnje. Kristova svečana opomena bila je poziv na preispitivanje srca. Bilo je nužno da Petar manje vjeruje u sebe, a pokaže dublju vjeru u Krista. Da je u poniznosti prihvatio upozorenje, on bi zamolio Pastira stada da čuva svoje ovce. Kad je na Galilejskom jezeru gotovo potonuo, povikao je: 'Gospodine, pomagaj!' (Matej 14,30) Tada je Krist ispružio svoju ruku da uhvati njegovu. Da je i sada povikao Isusu: 'Spasi me od mene samoga!', bio bi sačuvan. Međutim, Petar je osjećao da mu se ne vjeruje, pomislivši kako je to vrlo okrutno. Već je bio uvrijeđen, pa je postao još uporniji u svom samopouzdanju.

Isus je sa suosjećanjem promatrao svoje učenike. On ih nije mogao spasiti od kušnji, ali ih nije ostavio bez utjehe. Uvjeravao ih je da će raskovati okove groba i da Njegova ljubav prema njima neće prestat. 'Ali kad uskrsnem,' rekao je, 'ići ću pred vama u Galileju.' (Matej 26,32) Prije odricanja dobili su uvjerenje o oprost. Nakon Njegove smrti i uskrsnuća znali su da im je oprašteno i da su dragi Kristovom srcu.⁴

"Petrova samouvjerenost bila mu je na propast. On je izazivao Sotonu da ga kuša i pao je pod 'umjetničkim' naletom lukavog zlotvora. Kad ga je Krist trebao najviše, on je stajao na strani neprijatelja i javno se odricao svojega Gospodina.

Ali, čak i kad ga se Petar odricao, Krist je pokazao svoju ljubav za svojeg zabludjelog učenika. Okružen usred sudišta onima koji su urlanjem tražili Njegov život, Isus je mislio na Petra, okrenuo se i pogledao ga. U tom je pogledu Petar čitao Spasiteljevu ljubav i suosjećajnost i plima sjećanja ga je preplavila. Sjećao se on Kristove milosti, Njegove ljubaznosti i strpljivosti, Njegove nježnosti i strpljivosti prema učenicima."⁵

Ova Božja dobrota vodila je Petra u pokajanje ili u promjenu misli, stavova i ponašanja. Još uvijek pod dojmom Isusovog praštanja Petar je ušao u gornju sobu. Tamo su se okupili poznati ljudi na koje se znao ljutiti i pomalo im zavidjeti. Ali sada ih je promatrao nekako drukčije. Bili su mu dragi. Smatrao ih je svojim. Osjećao je upravo ono što je kasnije zapisao apostol Pavao: "U poniznosti smatrajte jedan drugoga većim od sebe!" (Filipljanima 2,3) Petar je osjećao potrebu da se svima ispriča zbog svoje naglosti i nezdrave samouvjerenosti. Kad je to učinio, sinovi Zebedejevi su nastavili s ispričama. Molili su sve da im oprostite što

su i svoju majku poslali da im kod Isusa ishodi prva mjesta. Toma je jedva čekao da se svima zahvali što su ga potražili i oduševili za Isusa kad se već odlučio napustiti i Njega i svoju braću i sestre. Tako se to "nadmetanje" u poniznosti i ljubaznosti širilo gornjom sobom. Njihove su molitve bile konkretne i ciljane jer su se odnosile na njihove osobne slabosti kojih su sada postajali svjesniji više nego ikada prije.

Mnogo se toga događalo za tih deset dana zajedništva u gornjoj sobi, ali pitajmo se: Čemu nas uči ovaj narativ? Glavna je pouka ovih događanja u objavi djelovanja Svetoga Duha koji ispunjava božanskim sadržajima razdoblje treće priče od rođenja Crkve do obnovljene Zemlje.

Kako djeluje Bog Sveti Duh?

Još se nalazimo u gornjoj sobi. Prošlo je deset dana zajedništva u molitvi i nastupio je pedeseti dan, Duhovi. Slijedi opis "primanja" Svetoga Duha:

"Kad je napokon došao dan Pedesetnice, svi su bili zajedno na istome mjestu. I eto iznenada šuma s neba, kao kad se digne silan vjetar. Ispuni svu kuću u kojoj su bili. I pokažu im se kao neki ognjeni razdijeljeni jezici te side po jedan na svakoga od njih. Svi se napuniše Duha Svetoga i počеше govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti." (Djela 2,1-4)

Na različite se načine prilazi ovome tekstu. Neki su pod stalnim dojmom svjetlosno-zvučnih efekata i najvažnije im je pitanje kako ih ponoviti, posebno govorenje stranim jezicima. Ali "ispunjavanje" Svetim Duhom ovisi o usrdnoj molitvi i rodbinskom zajedništvu – o stvaranju prostora za odlike dobra. Dokle su god učenici u sebi skriveno gajili zavist jedni prema drugima, čuvali su u sebi zlo koje nema veze s Bogom, ali ima s đavlom. Oni su se trebali odlučivati za

nesebičnost, ljubaznost, poniznost, i to sve po uzoru na svojega Učitelja. Kad bi se Petar sjetio Isusovog pogleda punog praštanja, bilo mu je lakše oprostiti svojem bratu ili sestri koji su mu učinili nažao. To je značilo "napuniti se" Svetim Duhom. Svaka druga kombinacija je čista mistika koja ne računa sa slobodnom voljom u kojoj izabiremo dobro, borimo se za dobro, molimo za dobro, činimo bez uvjeta jedni drugima dobro i slično. Bitno u duhovnom iskustvu učenika događalo se prije pedesetog dana. A što reći o ovom dojmljivom očitovanju hujanja vjetera i sijevanja vatre?

Sveto pismo bilježi slična događanja i u drugim prigodama, kao u kući stotnika Kornelija (Djela 10,44-48; vidi 1. Korinćanima 12. 13. i 14 poglavlje). Međutim, to su sve nadnaravni događaji ili čuda, kao što je i smirivanje uzburkanog mora, liječenje bolesnih, podizanje umrlih. Čuda su zapravo prodiranje nebeske stvarnosti u našu zemaljsku s određenim ciljem. Bog nikada ne upriličuje takva događanja zbog senzacije, već s ciljem ohrabivanja i potvrđivanja onoga što je dobro, slično događaju kad je vatra sišla s neba (1. o Kraljevima 18,38). Te Božje intervencije također možemo smatrati predokusom nebeske stvarnosti gdje nema mržnje, patnje, bolesti niti smrti. I ovo dojmljivo očitovanje bila je Božja potvrda poslanju sada složnih ljudi koji su se međusobno uvažavali i cijenili i koji su bili spremni postati provodnicima Božje milosti i ljubavi svojim bližnjima. Neki praktičniji oblici ovog čudnovatog događanja ostali su s njima duže vrijeme, kao sposobnost komuniciranja stranim jezikom, ali huka vjetera i plameni prikaz nestali su nakon pedesetog dana. Kad ovako slobodnije mislimo, čini mi se da bi ovo mogao biti dio nebeskog vatrometa u sklopu slavlja na Nebu, kad se cijelo Nebo radovalo što su Isusovi učenici konačno shvatili bit istinske

pobožnosti. Shvatili su da kraljevstvo nebesko valja graditi na Zemlji, među ljudima, počevši od onih najbližih. Ostvarili su ono što im nije uspjelo dok je Isus bio s njima, ali ih je sada Njegov nasljednik Sveti Duh poticao na trajno dobro izraženo konkretno u plodu Duha. (Galaćanima 5,22) I upravo taj plod Duha stavlja pred nas ideal duhovnosti.

Iako ne možemo mikrobiološki pratiti što se sve događa u ljudskom umu i biću pod "utjecajem" Svetoga Duha ili Boga koji pokreće i oživljava, konačni "proizvodi i rezultati" takvog djelovanja su jasni i određeni – opisani su kao plod Duha: "Ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost." (Galaćanima 5,22.23) Sâm je Isus stavio naglasak na konačne rezultate duhovnosti i uputio učenike kako da prepoznaju duhovne ljude: "Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze k vama u ovčjem odijelu, a iznutra su vuci grabežljivi. Po njihovim ćete ih plodovima prepoznati. Bere li se s trnja grožđe ili s bodljike smokve?" (Matej 7,15.16)

Kako izgleda duhovan čovjek?

Ovi atributi ne pripadaju samo Bogu; oni predstavljaju vrline koje čine čovjeka čovjekom. Kad se pitamo kako izgleda duhovan čovjek, odgovor nalazimo u ovim konkretnim opisima čovjekovog uzornog ponašanja. Duhovni čovjek nije neki spiritistički medij kojemu se šire zjenice da bi vidio ono što obični ljudi ne vide. To nije osoba koja je toliko pobožna da vas ne može uobičajeno pozdraviti i popričati o stvarnom životu. Postoje "duhovni" ljudi koji su toliko isključeni iz svoje društvene zajednice da ih nitko ne razumije kad govore, niti ih slijedi kad žele nešto ostvariti. Takvi će privući pozornost sličnih mistika koji su daleko od praktične pobožnosti. Nasuprot tome, duhovni čovjek je ugladen i želite ga ponovno sresti u životu. To je čovjek koji bezuvjetno voli, koji zrači optimizmom i koji u najtežim prilikama doprinosi miru, osobito na osobnoj razini. To je čovjek od povjerenja, samozatajan, koji se umije obuzdati; jednostavno – dobar čovjek. Smisao i pokretačke motive za takav život duhovan čovjek nalazi u Isusovom primjeru kojeg posreduje Sveti Duh.

Teologija Svetoga Duha

Pojasnimo malo sâm pojam "duh" prema biblijskom tekstu.

Hebrejski izraz *ruah* i grčka riječ *pneuma* znače vjetar, dah, i otuda i izraz "duh". Nema ništa mističnog u puhanju vjetra ili dahu kojeg najbolje vidimo kad je hladno. Istina, kad Bog udahnuje dah života u prvog čovjeka, ili kad puhanjem vjetra ilustrira duhovnu promjenu

potrebnu Nikodemu, onda se suočavamo s fenomenom kojeg ne možemo u tančine analizirati i razumjeti. Najvažnije je uočiti da se tamo gdje djeluje Duh nešto pokreće, mijenja, oživljava – na djelu je *Bog koji pokreće i oživljava* – što bi mogla biti "radna" inačica imena Bog Sveti Duh.

Najava dolaska Svetoga Duha u simbolima

Povijesnost naročite objave Boga Svetoga Duha vezana je uz događaje na Pedesetnicu, dakle, pedeseti dan nakon Isusova uzašašća u poznatoj gornjoj sobi. (Djela 1,13; 2,1-4) Taj događaj, zajedno s kasnijim djelovanjem Svetoga Duha, povezan je s Božjim dosadašnjim spasonosnim djelovanjem posredstvom starozavjetnih simbola (*tipova*) koji su najavljivali događaje (*antitipove*) koji su se ostvarivali u doba Novoga zavjeta – isto kao što su se mesijanska proročanstva ispunjavala u Isusovom životu, smrti i uskrsnuću (vidi prethodni članak u *Adventističkom pregledu*, listopad 2014.).

Fernando Canale pregledno opisuje taj tipološki okvir razumijevanja objave Boga Svetoga Duha na Pedesetnicu: "U Starome su zavjetu Pasha i Pedesetnica (Pentekost) bili tijesno povezani blagdani. Oba su bila uspomene i praslike važnih dijelova Božjih spasiteljskih djela. Pasha (Levitski zakonik 23,5; Brojevi 28,16; Ponovljeni zakon 16,1-8) je bila uspomena na Boga kao izvora slobode prigodom oslobođenja Izraela iz egipatskog ropstva (Ponovljeni zakon 16,1-3). Pedesetnica ili Blagdan sedmicâ (Izlazak 23,16; 34,22; Levitski zakonik 23,15-22; Brojevi 29,26-31; Ponovljeni zakon 16,9-12) bila je sjećanje na Boga kao izvora svih dobrih darova. Sâmo ime Blagdan sedmicâ ili Pedesetnica ukazivalo je na usku vezu između Pashe i Pedesetnice time što je izriječom istaknuto da među njima ima pedeset dana (Levitski zakonik 23,15.16; 6BC 133,134). Kao što su Pasha i oslobođenje iz Egipta bili slika Isusova poslanja (Matej 2,15; usporedi Hoša 11,1) i smrti na križu (1. Korinćanima 5,7), tako je i Pedesetnicu i Savez sklopljen na Sinaju moguće vidjeti kao sliku povijesnog dolaska Svetoga Duha. Pojavljivanje Svetoga Duha u povijesti na Pedesetnicu bilo bi, dakle, *antitip* sinajskog Saveza shvaćenog kao dobri Božji dar Njegovom narodu. Kao što je prepoznatljiva funkcija sinajskog Saveza bila da konkretnim razumijevanjem Božje volje Izrael vodi k izbavljenju, tako je dolazak Svetoga Duha namijenjen postizanju novih, iznenadujućih razina posebnosti i bliskosti. Kad je učenicima govorio o pojavljivanju Svetoga Duha u povijesti, Isus je naglasio da će 'Branitelj, Duh Sveti, kojega će Otac poslati zbog mene, naučiti vas sve i sjetiti vas svega što

vam rekoh.' (Ivan 14,26) Nema prekida između Božjeg spasiteljskog djelovanja na Sinaju, i otkrivenja i povijesnog dolaska Svetoga Duha, već postoji jasno tipološki zamišljen kontinuitet. No to ne znači ponavljanje iste istine, već razotkrivanje novih strana istine koje nisu bile poznate u ranijim objavama. Tako dostižemo višu razinu razumijevanja naše spoznaje i doživljavanja Božje spasiteljske volje i djelovanja."⁶

Isus i apostol Pavao o Svetom Duhu

Isusovo obećanje Duha povezano je s namjerama i djelovanjem Boga Oca i Boga Isusa Krista: "A kada dode Branitelj koga ću vam poslati od Oca – Duh Istine koji od Oca izlazi⁷ – on će svjedočiti za mene." (Ivan 15,26) Ovaj kratki "trojstveni" redak pojašnjen je opširnijim tekstom u sljedećem poglavlju: "No kada dode on – Duh Istine – upućivat će vas u svu istinu; jer neće govoriti sam od sebe, nego će govoriti što čuje i navješćivat će vam ono što dolazi. On će mene proslavljati jer će od mogega uzimati i navješćivati vama. Sve što ima Otac, moje je. Zbog toga vam rekoh: od mogega uzima i – navješćivat će vama." (Ivan 16,13-15) U ovim Isusovim riječima nalazimo "trojstvenu isprepletenost" i progresivnost objave Boga koju sadrže tri velike povijesne epohe (biblijske priče). Početnu sustavnu objavu silnog Jahvea nalazimo u spasonosnom djelovanju Boga Abrahama, Izaka i Jakova u razdoblju od Egipta do Kanaana. Prvo osvježenje upoznavanja čovjeka sa svojim Bogom Stvoriteljem i Spasiteljem je Božja Prisutnost (Emanuel) Drugoga hrama, Isus Mesija (Krist). Nakon Isusove spasiteljske misije na Zemlji nastupa drugo osvježenje božanske objave: Branitelj, Utješitelj, Duh istine, Sveti Duh ili Bog koji pokreće i oživljava. Dragocjeno je uočiti ovu božansku povezanost u kojoj se ne postavljaju pitanja: Tko je prvi među njima – u vremenu i autoritetu? Koje su naravi? Jesu li svi istobitni? Bitna je poruka da su svi, zajedno u povijesti, na stvaran način, bez nepotrebne tajnovitosti i nedokučivosti, potpuno zaposleni u spašavanju čovjeka.

Kao prvi i najopširniji pisac u Novome zavjetu apostol Pavao je jasno i praktično iznosio istinu o Isusu i Svetom Duhu. Nauk od Isusu i Svetom Duhu bio je potpun i cjelovit u spisima Novoga zavjeta kod Pavla i drugih pisaca. Crkveni oci nisu odigrali odlučujuću ulogu u oblikovanju tog nauka. N. T. Wright piše: "Ideja o 'skromnim' židovskim počecima iz kojih je postupno postignut 'napredak' prema direktivama grčke filozofije potpuno je pogrešna. Židovsko misaono okružje pružilo je okvir za cjelovitu 'visoku' kristologiju i pneumatologiju, a pokušaj da

se ova učenja ponovo izraze jezikom helenističke filozofije, i još bez pomoći ključnih židovskih shvaćanja, ostavio je dojam o teškoj doktrini koja je postupno nastajala.”⁸

Apostol Pavao je razumio mjesto i ulogu Boga Svetoga Duha u istom povijesnom, spasonosnom kontekstu četiriju Evanđelja i Staroga zavjeta. On je dobro znao kako su Židovi koji su živjeli u vremenu Drugoga hrama željno očekivali da Bog u njihovom hramu stanuje (*oikos*) sa svojim narodom. Pavao je prepoznao Isusa kao jedino dostojnu Božju prisutnost u njihovom hramu, koja nije prepoznata niti adekvatno prihvaćena. Na svojem odlasku Isus ukazuje na Onoga koji nastavlja Njegovo djelo, Svetoga Duha. Na osnovi te povezanosti s Isusom, Sveti Duh zauzima ključno mjesto u Pavlovim poslanicama. Mjesto djelovanja Svetoga Duha je “hram duše” gdje je Bog oduvijek želio biti prisutan bez obzira na zadivljujuće svete građevine pune duhovnih podsjetnika i simbola. Pavao opisuje ulogu Svetoga Duha povijesnim motivima i poručuje da je isti Bog na djelu u misiji spašavanja, kao onoj kad se Jahve vraća na Sion, a Božji narod izlazi iz Egipta.

Sveti Duh kao nova Šekina

(oblačić koji simbolizira Božju prisutnost u najsvetijem dijelu hrama):

Jedan od najistaknutijih tekstova nalazimo u 1. Korinćanima 3. i 6. poglavlju, gdje Pavao govori protiv kulta personalnosti i bludnosti te navodi štetne i tragične posljedice koje proizlaze iz takvoga ponašanja.

“Ne znate li? Hram ste Božji i Duh Božji prebiva u vama. Ako tko upropašćuje hram Božji, upropastit će njega Bog. Jer hram je Božji svet, a to ste vi.” (1. Korinćanima 3,16-17)

“Bježite od bludnosti! Svaki grijeh koji učini čovjek, izvan tijela je, a bludnik griješi protiv svojega tijela. Ili zar ne znate? Tijelo vaše hram je Duha Svetoga koji je u vama, koga imate od Boga, te niste svoji. Jer kupljeni ste otkupninom. Proslavite dakle Boga u tijelu svojem!” (1. Korinćanima 6,18-20)

N. T. Wright zaključuje: “Kad Pavao govori o individualnim kršćanima ili cijeloj crkvi kao ‘hramu’ u kojem duh ‘prebiva’ za Židove Drugoga hrama, to može jedino značiti (a) da se Jahve vratio u hram kako je obećao i (b) da je oblik ove dugoočekivane hramske prisutnosti Duh.”⁹

Sveti Duh kao novi Izlazak još je jedan motiv koji ističe apostol Pavao. Spomenimo samo dva teksta u kojima taj motiv prevladava:

“Tako i mi: dok bijasmo maloljetni, robovasmo počelima svijeta. A kada dođe punina vremena, odošla Bog Sina svoga: od žene bi rođen, Zakonu podložan da

podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo. I budući da ste sinovi, odošla Bog u srca vaša Duha Sina svoga koji kliče: ‘Abba! Oče!’ Tako više nisi rob nego sin; ako pak sin, onda i baštinik po Bogu.” (Galaćanima 4,3-7)

Povijesni izlazak Izraelaca iz egipatskog ropstva u 15. stoljeću prije Krista u Novom je zavjetu slika spašavanja od ropstva grijeha. Ulomak iz Poslanice Galaćanima govori o tome. Sažeti komentar daje N. T. Wright: “Ovo je klasični narativ židovskog monoteizma na djelu: Abrahamov Bog izvršava svoj savez spašavanjem svojega naroda od ropstva i odvođenjem u njihov dom, u njihovu baštinu. Bog koji je objavljen u ovom izvještaju novog izlaska je Bog koji šalje Sina, koji šalje Duha.”¹⁰ Isti motiv nalazimo i u Poslanici Rimljanima 8. poglavlju.

“Ta, oni koji žive po tijelu, teže za onim što je tjelesno; a koji po Duhu, za onim što je Duhovo: Težnja je tijela smrt, a težnja Duha život i mir. Jer težnja je tijela protivna Bogu: zakonu se Božjemu ne podvrgava, a i ne može. Oni pak koji su u tijelu, ne mogu se Bogu svidjeti. A vi niste u tijelu, nego u Duhu, ako Duh Božji prebiva u vama. A nema li tko Duha Kristova, taj nije njegov. Tako je Krist u vama, tijelo je doduše mrtvo zbog grijeha, ali Duh je život zbog pravедnosti. Ako li Duh Onoga koji uskrisi Isusa od mrtvih prebiva u vama, Onaj koji uskrisi Krista od mrtvih, oživit će i smrtna tijela vaša po Duhu svome koji prebiva u vama. Dakle, braćo, dužnici smo, ali ne tijelu da po tijelu živimo! Jer ako po tijelu živite, umrijeti vam je, ako li pak Duhom usmrćujete tjelesna djela, živjet ćete. Svi koje vodi Duh Božji sinovi su Božji. Ta ne primiste duh robovanja da se opet bojite, nego primiste Duha posinstva u kojem kličemo: ‘Abba! Oče!’ Sam Duh susvjedok je s našim duhom da smo djeca Božja; ako pak djeca, onda i baštinici, baštinici Božji, a subaštinici Kristovi, kada doista s njime zajedno trpimo, da se zajedno s njime i proslavimo.” (Rimljanima 8,5-17)

N. T. Wright sažima svoj komentar u tri misli:

“Prvo, cijelo poglavlje odiše monoteizmom Drugoga hrama. Osnovna je misao da Stvoritelj čije je dobro stvorenje upropašeno i pokvareno, ali koji je bez obzira na sve odlučan sprovesti svoje davne nakane, planira izbaviti i obnoviti sve stvoreno. ... Sve je ovo klasični židovski monoteizam koji sadrži mnogo odjeka stvaranja i izlaska, te obnove i ispunjenja saveza. Prisutnost Izraelovog Boga izražena je u smislu Duha, Duha Mesije, te Duha Onoga koji uskrisi Isusa od mrtvih.”¹¹

“Drugoo. Kao i kod kristologije, Duh nije neko izvanbožansko lice dodano ‘Bogu’ izvana, ili (još gore) neki novi Bog koji se uključuje u panteon u osnivanju. ...

Ono što je Bog Izraela učinio prema izvještaju o izlasku, i što je obećao učiniti na kraju (u *eshatonu*), Pavao uvida da se ostvaruje pomoću Duha.”¹² Druga priča od Crkve do obnovljene Zemlje nalazi svoj vrhunac u uskrснуću i djelovanju Duha.

“Treće. Dakle, u ovom ulomku, kao i već u Galaćanima 4. poglavlju, vidimo ono što čak i s pažljivim osvrtom moramo opisati kao nastajući trojstveni monoteizam. On ne sadrži nikakav zaštitni znak kasnijih trojstvenih kontroverzi: ne spominju se ‘persone’, ‘supstancije’, ‘naravi’ niti bilo kakve analitičke ili filozofske pompe.”¹³

Iz mnoštva dubokih i praktičnih misli apostola Pavla o Trojednom Bogu izdvojimo na kraju još ove:

“Nada pak ne postiduje. Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan!” (Rimljanima 5,5)

“Milost Gospodina Isusa Krista, ljubav Boga i zajedništvo Duha Svetoga sa svima vama!” (2. Korinćanima 13,13)

Dr. sc. Dragutin Matak

¹ Fernando L. Canale, “Nauk o Bogu”, *Biblijski pogledi*, 8(1-2), (2000.), 144.

² Isto, 142.

³ Vidi: “Do otkrivenja Božje trojstvene naravi nije došlo zbog spekulativnog cilja otkrivanja Božje naravi, već da ljudska bića mogu razumjeti Božja otkupiteljska djela u povijesti.” Isto, 143.

⁴ Ellen G. White, *Isusov život*, Zagreb: Znaci vremena, 2014., 559,560.

⁵ E. G. White, “Danger Through Self-Sufficiency”, *The Review and Herald*, 16. prosinca 1902.

⁶ Isto.

⁷ Više od tisuću godina kršćani raspravljaju o značenju izraza “izlazi” (*ekporeuetai*). To je dio te čuvene “*Filioque*” rasprave – pitanja: Da li Sveti Duh “izlazi” iz Oca samo, ili iz Oca i Sina ili iz Oca preko Sina? Fernando Canale piše: “Izlaženje Duha od Oca i Sina (Ivan 15,26; 14,16,26; Djela 2,33) ne treba razumjeti u ontološkom, već prije u povijesnom smislu, kao unutarnju božansku aktivnost povezanu sa slanjem Svetoga Duha kao predstavnika Kristove prisutnosti, žrtve i službe na Pedesetnicu. Drugim riječima, dolazak Duha ne odnosi se na neki unutarnji proces u srži Trojstva, kako je smatrala klasična teologija. Pitanje izlazi li Sveti Duh iz Oca, iz Oca i Sina, ili iz Oca preko Sina, postalo je bitnim kad su riječi ‘rođen od Oca’ i ‘izašao’, što ih nalazimo u Bibliji, pogrešno shvaćene kao da govore o unutarnjem, božanskom procesu koji čini samu srž Božanstva. Međutim, dolazak Svetoga Duha biblijski ne pripada ustroju Trojstva, već Njegovom životu budući da se djelo spasenja vrši povijesnim djelovanjem svih triju božanskih Osoba.” Fernando L. Canale, “Nauk o Bogu”, *Biblijski pogledi*, 8(1-2), (2000.),145.

⁸ N. T. Wright, *Paul and the Faithfulness of God*, London: SPCK, (2013.), 710.

⁹ Isto, 711.

¹⁰ Isto, 719.

¹¹ Isto, 721.

¹² Isto.

¹³ Isto.